

Marta Pieniążek-Samek

Dział Rycin

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 21, 97-98

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DZIAŁ RYCIN

LATA 1998-2003

W latach 1998-2002 zbiory Działu Rycin powiększyły się zaledwie o 9 obiektów – wszystkie to dary osób prywatnych. Na szczególną uwagę zasługuje zespół 7 rycin, przekazanych w roku 2002 przez Irenę Ney-Bigo z Kalifornii; ryciny te są częścią większego daru, który wzbogacił przede wszystkim zbiory Działu Historii naszego muzeum (zob. *Nabytki Działu Historii*).

Pierwsza z grafik to miedzioryt, pochodzący z opublikowanego w Norymberdze w 1696 r. dzieła szwedzkiego historyka Samuela Puffendorfa *De rebus a Carolo Gustavo Sueciae Rege gestis commentariorum libri septem*, przedstawiający bitwę wojsk szwedzkich i litewskich, dowodzonych przez hetmana Pawła Sapiechę w widłach Wisły i Sanu 25 marca 1656 r. Wartość wspomnianej publikacji Puffendorfa dla dziejów Rzeczypospolitej nie polegała tylko na opisie działań wojennych, lecz także na szacie ilustracyjnej, ukazującej miejsca i przebieg poszczególnych bitew i potyczek z czasów „potopu”, a także widoki i plany wielu miast polskich (m.in. Sandomierza). Wszystkie ilustracje do tej rozprawy były dziełem towarzyszącego wówczas wojskom Eryka Dahlberga (1625-1703), rysownika i inżyniera, który również wykonał część rycin według własnych rysunków. Doskonale opanowana perspektywa linearna i powietrzna, malarskość ujęcia połączona z żywą, pełną ekspresji kreską, świetnie podpatrzone i wiernie oddane realia epoki (element uzbrojenia, stroju, architektura, szczegóły pejzażu) – łatwe do rozpoznania i na kieleckiej rycinie – stanowią o artystycznej wadze dzieła, od lat cennego źródła do poznania historii dawnej Rzeczypospolitej.

Podobną funkcję pełni też – lepszy artystycznie – zespół 6 rycin pod wspólnym tytułem *Entrata in Roma dell'eccelmo Ambasciatore di Polonia l'Anno MDCXXXIII.*, wykonanych w 1633 r. przez jednego z najwybitniejszych akwafortystów XVII wieku – Stefano Della Bellę (1610-1664). Ten pochodzący z Florencji artysta, protegowany księcia Lorenza de Medici (jemu dedykował wspomniany wyżej cykl), a później kardynałów: Richelieu i Mazarina, tworzący we Włoszech, i we Francji, pozostawił po sobie ponad 1200 rycin (w tym 188 o niepewnym autorstwie). Tworzył prace o wszechstronnej tematyce, od drobnych serii typu *capricci*, poprzez ornamenty, wzorniki rysunkowe, aż po pejzaże, serie jeźdźców – te związane m.in. z Polską. Posługiwał się miękką, zróżnicowaną walorowo kreską, tworzącą kompozycje bogate, o świetnym wyczuciu przestrzeni, ruchu i światła, znakomite w szczególe, co stawia go w rzędzie najlepszych akwafortystów epoki wczesnego baroku.

Ofiarowany kieleckiemu muzeum cykl rycin przedstawia wjazd do Rzymu 27 listopada 1633 r. polskiego poselstwa obediencyjnego, tj. składanego każdorazowo przez nowo obranego króla papieżowi albo też przez króla każdemu nowo obranemu papieżowi (w tym przypadku wysłanego przez Władysława IV do Urbana VIII), poselstwa pod przewodnictwem ówczesnego podstołego koronnego, a od 1643 r. kanclerza wielkiego koronnego Jerzego Ossolińskiego (1595-1650). Misja ta nie tylko odniosła sukces dyplomatyczny, ale też miała wydźwięk propagandowy, uzyskany dzięki fantastycznej intradzie (wzięło w niej udział 300 osób, 20 powozów, 10 wielbłądów, muły, wozy i konie gubiące złote podkowy), udokumentowanej właśnie przez Della Bellę (artysta oglądał ów wjazd osobiście), a potem opisaną w licznych drukach okolicznościowych. Warto dodać, że Della Bella powrócił do tematyki intrad polskich raz jeszcze, w 1645 r. – jest

bowiem autorem rysunku dokumentującego uroczysty wjazd polskiego poselstwa pod przewodnictwem wojewody Krzysztofa Opalińskiego i biskupa Wacława Leszczyńskiego, wysłanego do Paryża w sprawie poślubienia przez Władysława IV – Marii Ludwiki Gonzaga. Obie intrady – wraz z cyklem rysunków przygotowawczych – oprócz wartości artystycznych, stanowią także bezcenne źródło ikonograficzne do badań nad polskim strojem i obyczajem dworskim.

W roku 1998 dział pozyskał również 2 grafiki Romana Czaplickiego (1881-1957) – malarza, architekta i scenografa, ucznia J. Mehoffera, J. Stanisławskiego i J. Pankiewicza. Obie litografie: *Pieta* i *Pallas Cracovien[is]*, powstałe w 1916 r. wiążą się ściśle z wydarzeniami I wojny światowej, ukazując poprzez religijno-mitologiczną ikonografię bohaterstwo żołnierzy legionów Józefa Piłsudskiego.

ROMAN CZAPLICKI (1881-1957)

1. *Pieta*, sygn. i dat. p.d.: *Roman Czaplicki-Kraków 7.II.916*; papier na tekturze, autolitografia; 37 x 59 cm; MNKi/GR/3303
2. *Pallas Cracovien[is]*; sygn. i dat. p.d.: *Roman Czaplicki /Kraków/ 17.VIII.916*; 1916; papier na tekturze, autolitografia; 59 x 33 cm; MNKi/GR/3304

SAMUEL PUFFENDORF, *De rebus a Carolo Gustavo Suecie Rege Gestis commentariorum libri septem...*, Norymberga 1696

3. *Conflictus inter Svecos et Lithuanos...* (pl. nr 35); wg Eryka Dahlberga; papier, miedzioryt, 28 x 56,6 cm; MNKi/GR/3305

STEFANO DELLA BELLA (1610-1664)

Entrata in Roma dell' Eccelmo Ambasciatore di Polonia L' Anno MDCXXXIII [Wjazd do Rzymu poselstwa Jerzego Ossolińskiego w roku 1633], Stamperia di Giovanni Giacomo de Rossi in Roma Santa Maria della Pace 1633, sygn w ramach napisu dedykacyjnego na tablicy po lewej stronie planszy pierwszej: *Stefano Della Bella DD.*; akwaforty

4. Plansza nr 1 – litery A-F; 15,6 x 43,5 cm; MNKi/GR/3306
5. Plansza nr 2 – litery G-H; 15,4 x 43,1 cm; MNKi/GR/3307
6. Plansza nr 3 – litery I-K; 15,6 x 43,2 cm; MNKi/GR/3308
7. Plansza nr 4 – litery L-M; 15,6 x 43,2 cm; MNKi/GR/3309
8. Plansza nr 5 – litery N-O; 15,6 x 43,5 cm; MNKi/GR/3310
9. Plansza nr 6 – litery P-Q-X; 15,2 x 51,2 cm; MNKi/GR/3311

Marta Pieniążek-Samek